

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу **Шпить Ірини Василівни** на тему: *“Формування молочної продуктивності у корів української чорно-рябої молочної породи у стадах з різних кліматичних зон України”*, представлену на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.01 – розведення та селекція тварин (сільськогосподарські науки)

Актуальність обраної теми. Українська чорно-ряба молочна порода залишається наразі однією з найпоширеніших спеціалізованих молочних порід у нашій державі. Створена на основі місцевої худоби різного походження шляхом цілеспрямованого використання голштинської породи, вона вдало поєднує високу молочну продуктивність голштинів із добрими адаптивними та відтворними якостями материнських порід. Разом з тим, на рівень продуктивних якостей корів, крім породної генетики, значний вплив чинять умови локалізації породи, стада якої знаходиться у різних природно-кліматичних зонах. У цьому аспекті мотивуючим чинником досліджень, які автор поставив як завдання, низку питань з вивчення у комплексі закономірностей росту й розвитку корів у процесі їх вирощування, відтворювальну здатність та ознаки молочної продуктивності у стадах з різних зон розведення та вплив на розвиток цих ознак генотипових та паратипових чинників.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження за темою дисертаційної роботи були складовою частиною науково-дослідних робіт Інституту біології тварин НААН за завданнями: «Дослідити селекційно-генетичні та біологічні особливості росту й розвитку тварин української чорно- та червоно-рябої молочної породи і розробити методи підвищення їх продуктивності на основі сучасних селекційних технологій» (номер держаної реєстрації 0111U006147) у 2013-2015 р. та «Вивчити біологічні та селекційно-генетичні особливості тварин вітчизняних порід і розробити методи їх удосконалення на основі сучасних біологічних підходів» (номер держаної реєстрації 0116U001403) у 2016 році.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що було проведено всебічне вивчення та отримано нові дані щодо господарськи корисних ознак тварин у стадах чорно-рябої молочної худоби, що знаходяться у різних природно-кліматичних зонах України. З'ясовано закономірності формування ознак молочної продуктивності корів за дії різних систематичних чинників довкілля і генетичних чинників та прояву фенотипових ознак. Досліджено співвідносну мінливість ознак молочної продуктивності корів та їх дочок, молочної продуктивності первісток і окремих фенотипових ознак та з'ясовано ступінь впливу різних чинників на формування молочної продуктивності корів. Виявлено ознаки, які найбільше корелюють з надоєм корів та рекомендовано їх ефективно використання для підвищення генетичного потенціалу молочної худоби. Доведено, що серед систематичних чинників довкілля на формування ознак молочної продуктивності корів найсуттєвіший вплив справляли рік їхнього народження, рік першого отелення та стадо, серед генетичних – походження за батьком і належність до лінії, а

серед фенотипових ознак – вік першого отелення та жива маса тварин у 12- і 18-місячному віці.

Розроблено критерії добору тварин за окремими селекційними ознаками та підготовлено науково-практичні рекомендації.

Визначено економічну ефективність розведення тварин залежно від окремих чинників.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації. У стислій формі та лаконічному стилі викладено основні наукові результати досліджень. Автореферат оформлений згідно вимог Атестаційної колегії МОН України.

Повнота викладення основних положень дисертаційної роботи підтверджується висвітленням основних результатів досліджень 14 публікаціями наукових робіт, у тому числі 8 у фахових виданнях України, 5 праць апробаційного характеру та видано методичні рекомендації, які додатково відображають результати досліджень.

Зміст та структура дисертації. Структура дисертації загальноприйнята. Вона складається із анотації, вступу, огляду літератури, загальної методики та основних методів досліджень, результатів власних досліджень, їх аналізу й узагальнення, висновків, пропозицій виробництву, списку використаних джерел, додатків. Дисертаційна робота викладена на 210 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстрована 54 таблицями (основна частина – 145 сторінок), 1 рисунком та містить 2 додатки. Список використаних джерел нараховує 282 найменування, з яких 46 – латиницею.

Розділ 1 «Огляд літератури» складається із трьох підрозділів та трьох пунктів в обсязі 30 сторінок у якому розкрито сучасний стан галузі молочного скотарства в Україні, генезис та генеалогічна структура української чорно-рябої молочної породи та чинники, що впливають на формування молочної продуктивності корів.

У Розділі 2 «Загальна методика й основні методи досліджень» на п'яти сторінках наведена схема, місце, умови проведення, селекційна база та методи досліджень.

Розділ 3 «Результати власних досліджень» за обсягом нараховує 81 сторінку, складається з восьми підрозділів та шести пунктів. Виконуючи завдання запланованих досліджень, автором оцінено господарськи корисні ознаки корів у господарствах, що знаходяться у різних зонах їх розведення; вивчено залежність молочної продуктивності корів від їхньої живої маси у період вирощування; встановлено рівень фенотипового прояву ознак молочної продуктивності корів-первісток залежно від окремих ознак їхньої відтворювальної здатності та вплив систематичних чинників довкілля на молочну продуктивність корів (рік і сезон народження та першого отелення). Вивчено вплив генетичних чинників на формування ознак молочної продуктивності корів, а іменно: походження за батьком та лінією, варіантів підбору батьківських пар, продуктивності їх матерів та матерів батьків. Досліджено рівень співвідносної мінливості між молочною продуктивністю корів-первісток та іншими селекційними ознаками та силу впливу різних

чинників на формування ознак молочної продуктивності корів й визначено економічну ефективність розведення корів у підконтрольних господарствах.

Завершується дисертаційна робота 11 науково обґрунтованими висновками та конкретними пропозиціями виробництву, які логічно витікають з матеріалів експериментальних досліджень.

За позитивної оцінки рецензована дисертація, як і будь-яка інша творча наукова праця, не позбавлена незначних недоліків, які не знижують її цінності, а є побажанням для подальших наукових пошуків дисертанту. Окремі з них варто оприлюднити.

Зауваження та побажання:

1. Потребує пояснення, чому в анотації (с.2) у першому реченні «Проведено всебічне вивчення та отримано нові дані щодо господарськи корисних ознак тварин у стадах чорно-рябої молочної худоби, що знаходяться у різних природно-кліматичних зонах України» відсутня повна назва породи української чорно-рябої молочної? Подібна відсутність повної назви породи зустрічається на с.24.

2. Потребує пояснення, чому у таблицях 3.1 (ст. 63), 3.2-3.3 (ст. 65) третього розділу дослідне поголів'я телиць складає у ТОВ СГП «Імені Воловікова» 1800 голів, у ДП «Дослідне господарство «Асканійське» – 924 голови, натомість на ст. 58 другого розділу вказано відповідно 1840 та 926 голів?

2. У таблиці 3.3 (с.65) вживається термін «відносна швидкість росту», який має право на використання, проте задля підкреслення селекційної оцінки темпів росту молодняку більш поширений термін у зоотехнії та тваринництві «відносна інтенсивність росту».

3. Авторка аналізуючи показники табл. 3,17 та 3.18 стосовно мінливості ознак молочної продуктивності первісток та повновікових корів залежно від року першого отелення не пояснює істотне та достовірне зростання надою з роками в усіх господарствах, що варто пояснити на прилюдному захисті.

4. Яким чином, на Вашу думку, можна пояснити, що найбільш продуктивними у зоні Лісостепу виявилися, залежно від лактації, корови ліній Чіфа 1427381 і Елевейшна 1491007, у зоні Полісся – лінії Старбака 352790, а у зоні Степу – лінії Аннас Адеми 30587 за обидві лактації?

5. Не дивлячись на те, що наукова праця оформлена згідно з нормативними вимогами, передбаченими для такого виду робіт, написана державною мовою з дотриманням зрозумілого наукового стилю інколи трапляються окремі граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

6. Зустрічаються технічні помилки у окремих словах, як айширська (с.31), сementальська (с.35), коливалася (с.103), фактора, натомість фактору (табл. 3.45-3.47), отримавли (с.147), чиника з одним «н» (с.150), зустрічаються нерівномірні абзацні відступи, або занадто короткі, або занадто довгі, довші ніж 1,25 см, іноді абзаци взагалі відсутні (сс. 72, 74, 87, 124), зустрічаються відсутні пробіли і досить часто спостерігаються більш ніж один пробіл між словами. На с.149 згадується прізвище О.В. Ведмедко, натомість О.В. Ведмеденко. Зустрічаються помилки з розстановки розділових знаків, крапки та коми.

7. На с. 161 (Розділ 4) також невдалий вираз обговорення. Текст такий: «Втім, Н.М. Косяченко і співавт. повідомляють, що сила впливу походження за батьком на надій дочок становила Хмельничий, В.В. Вечорка. Крім того під номером 248 стоїть бібліографія зарубіжних авторів ElBoshra та ін., а Косяченко та ін. у списку літературних джерел взагалі відсутні як такі.

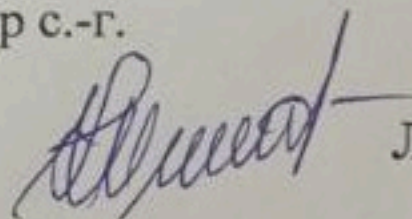
8. У списку літературних джерел за № 24 прізвище Вечока, натомість Вечорка, за №29 Желізня, натомість Желізняк, за №46 аббревіатура споп малими літерами та назва області черкаської з малої, №72 Каратаєва О.І., натомість Каратєєва. №25 та 26 ідентичні,

Втім зроблені зауваження та побажання не мають суттєвого впливу на актуальність та практичне значення одержаних результатів, їх легко виправити.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Опонована дисертація є цілісною завершеною науковою працею, виконаною на сучасному методичному рівні, за змістом, актуальністю, науковою новизною, практичною цінністю, структурою і формою відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів ...», а Шпить Ірина Василівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.02.01 – розведення та селекція тварин.

Офіційний опонент: професор кафедри генетики, селекції та біотехнології тварин Сумського НАУ, професор, доктор с.-г. наук зі спеціальності 06.02.01 – розведення та селекція тварин

Леонтій ХМЕЛЬНИЧИЙ

Засвідчую:
Проректор з наукової роботи Сумського національного аграрного університету
Ю.І. Данілюк
« 12 » 08 2025

